

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR FAKÜLTESİ
RESİM BÖLÜMÜ

BİTİRME TEZİ

(DİPLOMA ÇALIŞMASI DERSİ KAPSAMINDA HAZIRLANAN ARAŞTIRMA
VE UYGULAMA RAPORU)

Nuriye GÜVEN

RENKLER VE SESLER

YÖNETEN
Doç. Dr. Muhammet TATAR

ERZURUM-2023

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	I
ÖZET	III
RESİMLER DİZİNİ.....	IV
ÖNSÖZ	VI
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMA RAPORU

1.1. EMPRESYONİZM.....	2
1.1.1. Vincent Van Gogh	2
1.1.2. Paul Gauguin.....	4
1.2. MODERNİST RESİMDE RENKLER VE SESLER	6
1.2.1. Oskar Kokoschka(1886-1980).....	7
1.2.2. Emil Nolde (1867-1956).....	9
1.2.1. Die Brücke (Köprü)	10
1.2.1.1. Ernst Ludwig Kirchner.....	11
1.2.1.2. Karl Schmidt-Rottluff	13
1.2.2. Der Blaue Reiter(Mavi Süvari).....	15
1.2.2.1. Wasili Kandinsky	16
1.2.2.2. Franz Marc.....	18
1.2.3. Soyut Dışavurumculuk.....	20
1.2.3.1. Amerika'da Aksiyon Resmi	20
1.3. FOVİZM.....	21
1.3.1. Henri Matisse	22
1.4. DE STİJL.....	25
1.4.1. Piet Mondrian.....	26

İKİNCİ BÖLÜM

UYGULAMA RAPORU

2.1. UYGULAMANIN YAPILIŞ GEREKÇESİ.....	29
2.2. İÇERİK VE BİÇİME YÖNELİK SAPTAMALAR.....	29

2.3. UYGULAMANIN DÜŞÜNSEL YÖNÜ	29
2.4. RESİMLER	31
SONUÇ	35
KAYNAKÇA.....	36

ÖZET

İki ayrı kısımdan oluşturulan bu çalışmanın ilk kısmında, ikinci kısımda gerekçeleri ve içeriği üzerinde durulan uygulamanın oluşum aşamasında etkilenilen sanatsal ve düşünsel bağlamlar incelenmiştir. İkinci kısımda gerekçesi ve içeriği hakkında bilgi verilen uygulama, Araştırma Raporu ışığında değerlendirilerek sonuca bağlanmıştır.

XIX. Yüzyılda disiplinlerin karşılıklı verilerini tüketmeleriyle birlikte oluşturulan yapıtlarda, metinlerarasılık yöntemi bu eserlerin temel bir özelliği oluşturur. Bu bakış açısıyla oluşan "çokseslilik" özelliği ile günümüz arasında bir köprü kurulmuş; farklı amaç ve işlevler doğrultusunda yeni yapıtlar üretilmeye başlanmıştır. Farklı disiplinler arasındaki metinlerarası yöntemler ise göstergelerarasılık kapsamında incelenmektedir. Bu doğrultuda göstergelerarasılık kavramı; bir sanat yapıtının başka bir sanat yapıtındaki somut varlığı olarak algılanmaktadır. Bu bakış açısıyla oluşan çokkatmanlı ya da çoksesli bir özelliğe bürünen yapıtlar, postmodern sanat yapıtı biçiminin de içeriğini oluşturmaktadır. Çalışmada XX. Yüzyıl renk ve ses sanatı arasındaki yenidenüretimi olarak incelenmektedir. Bu konu doğrultuda Araştırma Raporu kısmında üzerinde durulan konular modern ve postmodern dönemin öncü sanat akımlarıdır. Bu konuda Vincent Van Gogh, Paul Gauguin, Kandinsky, Henri Matisse, Piet Mondrian, Emil Nolde gibi ressamaların yapıtlarındaki renk ve ses verilerin resimsel simgelere dönüşümü örneklerle verilmektedir. Özerklikle renkler ve sesler ilgili üzerinde durulan bu konulardan öncelik verilmiş daha sonra, sanata yazının avant-garde bir şekilde dâhil olduğu sanat akımı bu bağlamda incelenmiştir. İkinci kısımda; Uygulama Raporu'nda ise Atatürk Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Resim Bölümü 4.sınıf dersi Diploma Çalışması I-II kapsamında hazırlanan projenin biçimsel ve düşünsel unsurları değerlendirilmiştir.

Sonuç kısmında; tezin Araştırma Raporu kısmında bahsi geçen sanat akımları önderliğinde, Uygulama Raporu değerlendirilmiş, aralarında ki bağ irdelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Metinlerarasılık, Göstergelerarası, Ses, Renk, Yenidenüretim.

RESİMLER DİZİNİ

- Resim 1.1.** *Vincent Van Gogh, Yıldızlı Gece, 1889, tuval üzerine yağlı boya tekniği, 74 cm x 94 cm, Museum of Modern Art..... 4*
- Resim 1.2.** *Paul Gauguin, Vaaz Sonrası, 1888, Tuval üzerine yağlı boya tekniği, 21,59 cm, Ulusal Galeri ve Munch Müzesi..... 5*
- Resim 1.3.** *Oskar Kokoschka, Herwarth Walden'in Portresi, 1910, 100*69,3 cm, tuval üzerine yağlıboya, Staatsgalerie, Stuttgart..... 8*
- Resim 1.4.** *Emil Nolde, Tropik Güneşi, 1914, 71*104,5 cm, tuval üzerinde yağlı boya, Nolde Stiftung, Seebüll..... 10*
- Resim 1.5.** *Gösteri Sanatçısı (Marcella), 1910, Ernst Ludwig Kirchner, 100*76 cm, tuval üzerine yağlıboya, Brücke Museum, Berlin..... 13*
- Resim 1.6.** *Karl Schmidt-Rottluff, Ros Schapire'nin Portresi, 1911, 84*76 cm, tuval üzerine yağlıboya, Brücke-Museum, Berlin..... 14*
- Resim 1.7.** *Wasili Kandinsky, Münih'te Ermiş Ludwig Kilisesi, 1908, 67,3*96 cm, karton üzerine yağlıboya, Carmen Thyssen- Bornemizsa Koleksiyonu, Madrid (Museo Thyssen-Bornemissa'ya ödünç verilmiş)..... 16*
- Resim 1.8.** *Wassily Kandinsky, İzlenim III (Konser), 1911, tuval üzerine yağlıboya tekniği, Ulusal Sanat Galerisi, Washington..... 18*
- Resim 1.9.** *Büyük Mavi Atlar (The Large Blue Horses), 1911 Tuval üzerine yağlıboya, 105, 5x 181 cm Walker Sanat Merkezi, Minneapolis..... 19*
- Resim 1.10.** *Jackson Pollock Mavi kutuplar no 11, 1952, tuval üzerine yağlıboya, 212, 1x488,2 cm, National Gallery of Australia, Canberra..... 21*
- Resim 1.11.** *Henri Matisse, Şapkalı Kadın (Woman with a Hat), Tuval üzerine yağlıboya, 80,7x59, 7 cm, Modern Sanat Müzesi, San Francisco..... 22*
- Resim 1.12.** *Henri Matisse, Dans, 1910, Tuval üzerine yağlıboya, 2,6 m x 3,91 m, Museum Of Modern Art..... 24*
- Resim 1.13.** *Henri Matisse, Caz'dan Codomas (Les Codomas), 1947, Kolaj Tekniğiyle 42,2 x 65,1 cm. MeNay Art Museum..... 25*
- Resim 1.14.** *Piet Mondrian, Kırmızı, Siyah, ve Gride Kompozisyon (Composition in Red, Black, Blue, Yellow and Grey), 1920 Tuval üzerine yağlıboya, 51,5x 61 cm Stedelijk Müzesi, Amsterdam..... 26*

- Resim 1.15** *Piet Mondrian, Boogie-Woogie, 1942-1943, tuval üzerine yağlıboya, 127 x 127 cm, Museum Of Modern Art. New York. 28*
- Resim 2.1.** *Nuriye GÜVEN Sanattan Sanata Göndermeler, tuval üzerine akrilik boya, 70x100 cm. Atatürk Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Sergi Salonu, Erzurum, 2023. .... 31*
- Resim 2.2.** *Nuriye GÜVEN Sanattan Sanata Göndermeler, tuval üzerine akrilik boya, 50 x70cm. Atatürk Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Sergi Salonu, Erzurum, 2023. .... 32*
- Resim 2.3.** *Nuriye GÜVEN Sanattan Sanata Göndermeler, tuval üzerine akrilik boya, 50 x70cm. Atatürk Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Sergi Salonu, Erzurum, 2023. .... 33*
- Resim 2.4.** *Nuriye GÜVEN Sanattan Sanata Göndermeler, tuval üzerine akrilik boya tekniği, Atatürk Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Sergi Salonu, Erzurum, 2023. .... 34*

ÖNSÖZ

Akademik hayatım boyunca sanatsal yönelimlerim doğrultusunda beni destekleyen ve her zaman bana daha iyisi için yol gösteren sayın hocalarım Doç. Muhammet TATAR ve Dr. Üretim Üyesi Hatice DOĞAN'a herhangi bir konuda yardıma ihtiyacım olduğunda desteğini esirgemeyen sayın hocalarım Doç. Ayça ALPER AKÇAY ve Arş. Gör. Ahmet DEMİR'E ve ailemin bana verdikleri koşulsuz destekleri için en içten duygularıyla teşekkür ederim.

Erzurum – 2023

Nuriye GÜVEN

GİRİŞ

XIX. yüzyılda müziğe karşı olan ilginin artmasıyla birlikte, gerçekçilik bilinci uyanmış ve böylece oluşturulan yapıtlarda öznel bakış açısı ağır basmıştır. Böylece gerçek sadece görünenle sınırlıyken, bu bilinç değişmiş ve insan kendini doğanın bir parçası olarak görülmüştür. İpşiroğlu (2006 :20) ; betimleyici özellikleri kapsayan bir sanat olan resim sanatının; doğayı yansıtan müzik sanatının ise sadece doğa olaylarını değil tüm bu olguların uyandırdıkları duyguları anlatmaya çalıştığını ve buna paralel olarak, sözcüklerin yetmediği yerde tınların da yer almaya başladığını öne sürmektedir. Böylece sanatçıların bakış açıları değişim, her iki sanat biçiminde de sınırlar aşılmaya çalışılmıştır. Değişen bakış açısı, resim sanatında gerçeğin sadece görünen nesnelere olmadığı bilincinin doğmasına sebep olmuştur. Enstrümantal müziğin ön plana çıkmasıyla besteciye geniş bir özgürlük alanı sunulmuştur. İpşiroğlu'na göre (2006 :20 - 25); dinleyici ya dinleni müzikten yaklaşılarak hayal gücünün yarattığı çok öznel yorumlara gitmiş ya da kendini, müziğin uyandırdığı duygulara kaptırarak edilgenliğe sürüklemiştir. Bu gelişmeler ışığında iki sanat biçiminin de birbirine paralel olarak aynı düşüncelerle ilerlemesi, sanatçıların birbirinden etkilenmesine sebep olmuştur. Bu etkilenme sonucunda, farklı disiplinler arasında gerçekleşen alışveriş işlemi metinlerarası yöntemlerle açıklanmaya başlanmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

UYGULAMA RAPORU

2.1. UYGULAMANIN YAPILIŞ GEREKÇESİ

Sanatçıların birbirleriyle ilişkileri merak uyandıran bir duygudur. Renkler ve sesler arasında ki etkileşimler zaman zaman araştırılarak ilginç sonuçlar elde edilmiştir. Ayrıca 19. Yüzyıl sonradan başlayarak bilimsel ve teknik gelişmelerle sanatçılar arasındaki etkileşim tümüyle yıkılarak tüm sanatlar birbirini etkiler. Bu etkileşim görsel ve işitsel sanatlarda oldukça fazladır. Bu bağlamda müzik sanatı ile resim sanatının tarihsel gelişim süreci incelenmeye alındığında, dönensel özellikleri yönüyle, birbirine koşut biçimde değişen alışverişlere rastlanmaktadır. Resim ve müzik sanatları arasındaki ilişkinin arandığı araştırmalarda bu iki alanı birbirine yakınlaştıran alışveriş işlemlerinde renk ve ses yapıları üzerinde durulmuştur. Rengin, sesteki gibi dalga boyu hesabına göre ölçülmesi ve yine seste olduğu gibi yoğunluğu, şiddeti ve armonisi gibi özelliklerinin olması, görsel ve işitsel sanatları, tarihsel ve bilimsel gelişmeler ışığında birbirlerine yakınlaştırmıştır.

2.2. İÇERİK VE BİÇİME YÖNELİK SAPTAMALAR

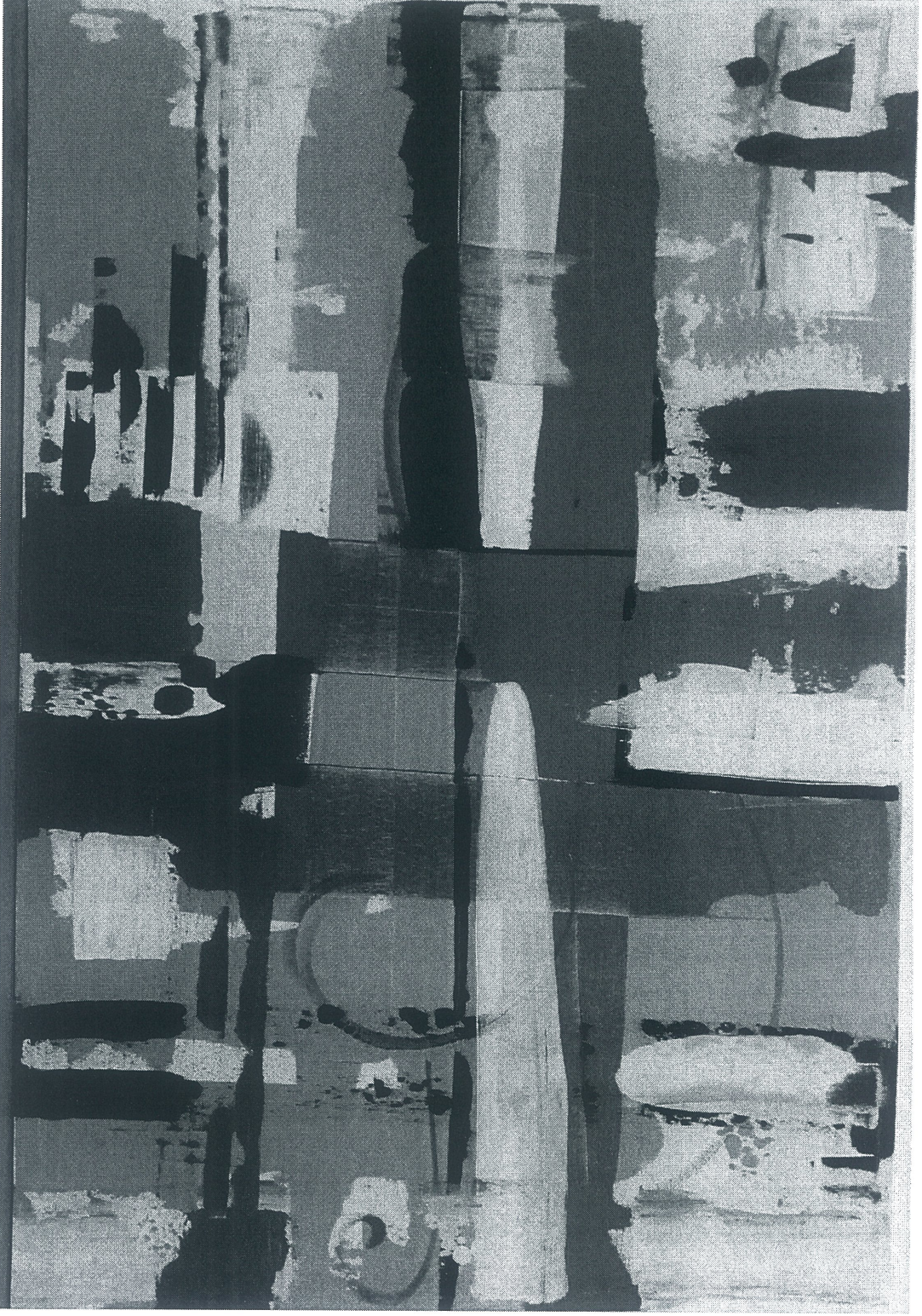
Görsel ve işitsel sanatlar arasındaki ilişkinin arandığı araştırmalarda bu iki alanı fiziksel ortamda birbirine yakınlaştıran renk ve ses yapıları üzerinde durulmuştur. Resim sanatının natüralist tavırdan soyut bakış açısına yönelişi, soyut bir sanat olan müzikle bağıni kuvvetlendirmiştir. Bu bağlamda, renklerin de sesler gibi benzer şekilde bir araya gelmesinden, ışığın ve karanlığın, sesin ton değerlerinin ya da ince ve kalın olmasına eş görülmesinden bahsetmektedir. Uygulama üç ayrı çalışmadan oluşmaktadır. Duvara asılı olan üç çalışma 50x70 ve 70x100 cm boyutlarında olup, tuval üzerine akrilik boya kullanılmıştır. Malzeme olarak akrilik boya, fırça ve spatula kullanılmıştır.

2.3. UYGULAMANIN DÜŞÜNSEL YÖNÜ

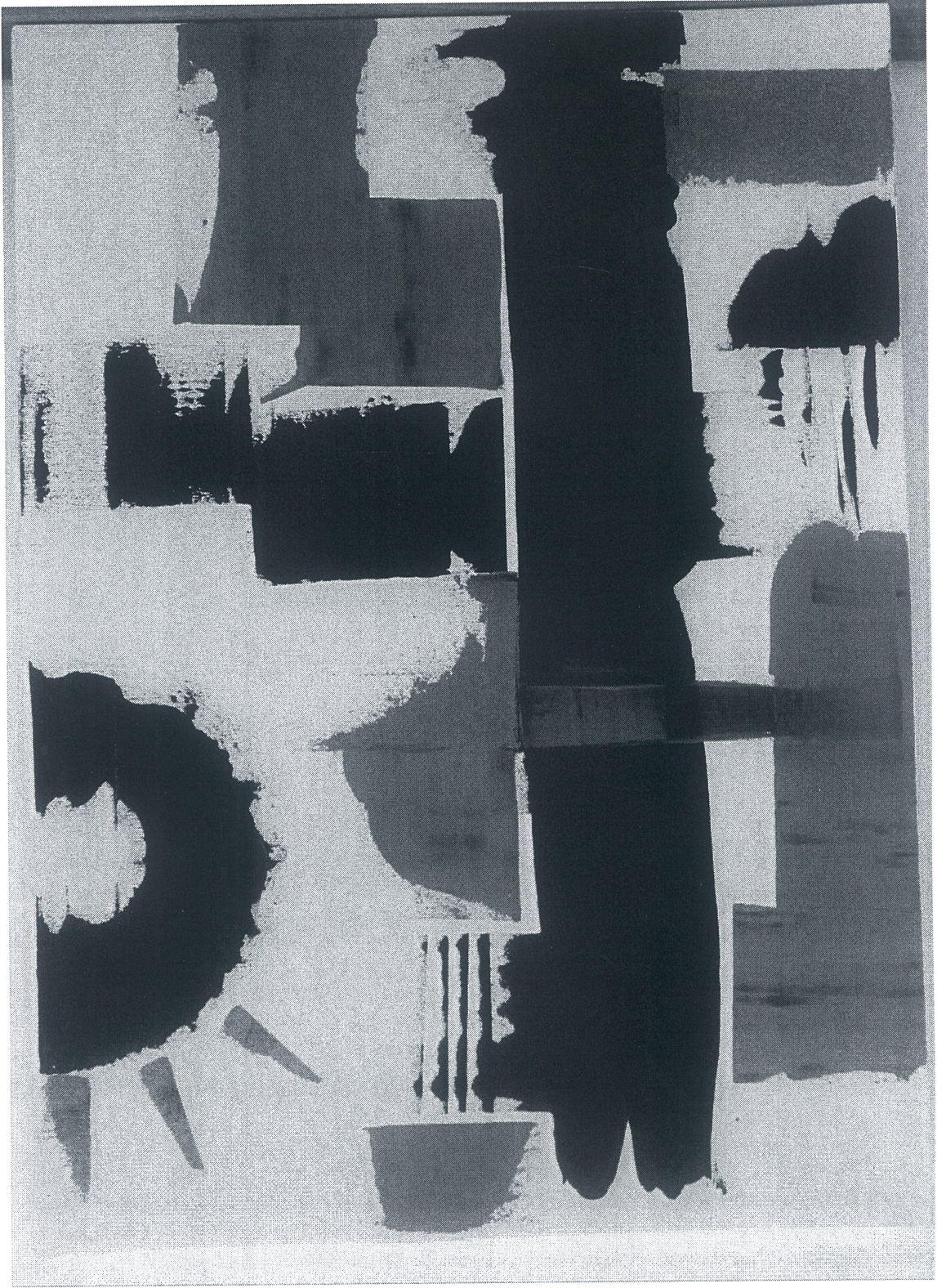
Sanatın sürekli değişen bir zaman diliminde oluştuğu ve sürekli oluş halinde olduğu göz önüne alındığında, müziğin kendini seslere, resmise renklere ifade ediyor.

Sanattan Sanata Göndermeler eserlerinde öznel duyguların bir aracı haline indirgeyerek, müzüğün aracı (tınılar) zamanı, resmin aracı (renkler) ise yüzeyin gereksimidir. Tez çalışmasında yalın ve karmaşık kompozisyonlar, ilk bakışta açık seçik bir geometri biçiminin egemen olduğu yalın kompozisyona melodik duyguyu uyandırmaktadır. Karmaşık kompozisyon, resme egemen tek bir biçime bağlı olarak değişik biçimlerin bir araya gelmesinden oluşur. Buna da senfonik diyebiliriz. Çalışmalarda kompozisyonun etkisiyle kendimde oluşturmuş olduğum hissiyatla beraber renklerin koyu, açık, sıcak, soğuk ilişkilerini renklerin bir arada ki senfonisini farklı bakış açısıyla aktarılmaya çalışılmıştır.

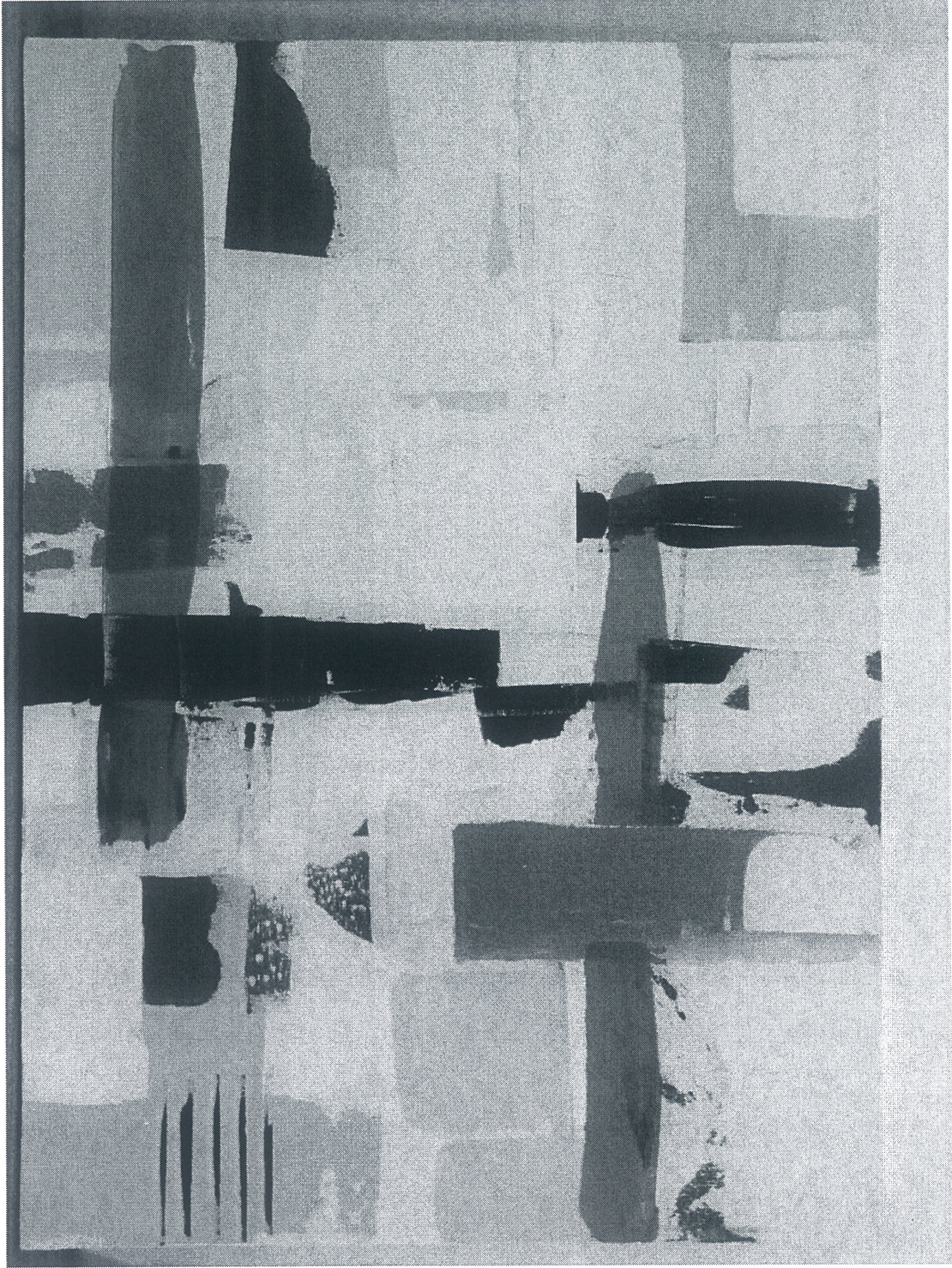
2.4. RESİMLER

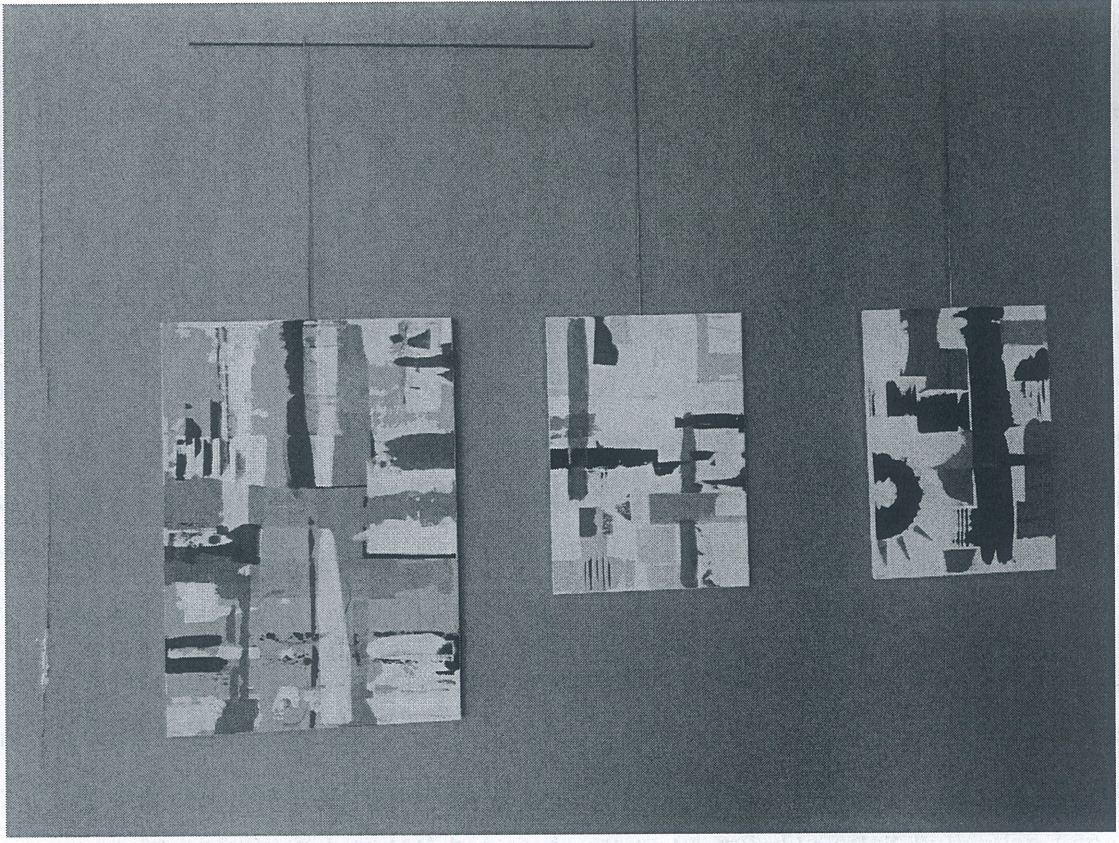
Resim 2.1. *Nuriye GÜVEN Sanattan Sanata Göndermeler, tuval üzerine akrilik boya, 70x100 cm. Atatürk Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Sergi Salonu, Erzurum, 2023.*

Resim 2.2. Nuriye GÜVEN *Sanattan Sanata Göndermeler*, tuval üzerine akrilik boya, 50 x70cm. Atatürk Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Sergi Salonu, Erzurum, 2023.

Resim 2.3. *Nuriye GÜVEN Sanattan Sanata Göndermeler, tuval üzerine akrilik boya, 50 x70cm. Atatürk Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Sergi Salonu, Erzurum, 2023.*

Resim 2.4. *Nuriye GÜVEN Sanattan Sanata Göndermeler, tuval üzerine akrilik boya tekniği, Atatürk Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Sergi Salonu, Erzurum, 2023.*

SONUÇ

Araştırma Raporu'nda ele alındığı gibi, sanatın temel niteliği XIX. Yüzyılda değişen bakış açısı resim sanatında, gerçeğin sadece görünen nesnelere olmadığı bilincinin doğmasına, müzik sanatında da sözlerle sınırlanmayan enstrümantal müziğin ağırlık kazanmasına sebep olmuştur. Bu bilgiler ışığında, çalımalarda bahsedilen gelişmelere koşut olarak, resim mekansal, müzik ise zamansal bir sanat gibi algılansa da örnekler doğrultusunda müziksel verilerin resim sanatında yenidenüretimi ile zaman ve mekan kavramı iki sanatta da iç içe geçmiş durumdadır. Bu açıdan bakıldığında mekan kavramı, resim oluşturan renk, çizgi ve ışık gibi resimsel öğelerle kendine varlık alanı yaratarak resmedilmiş nesnelere armonik bir uyumla bir arada bulunmasıyla oluşturulmaktadır.

Netice itibariyle; resim ve müzik arasındaki yakınlığa bu bağlamda bakıldığında, her iki sanat biçim içerisinde zaman ve mekan kavramı kesişmiş, sanatların birbiri içine geçerek karşılıklı verilerini tüketmeleri sağlanmıştır. Bütün sanat dallarının temelinde armoni ve kompozisyon biçimsel bağlamda resim ve müzikte ortak kullanılan temel kavramlardan olmuştur. Bu bağlamda resimde renk, çizgi, biçim gibi müzikte de ses, ton ve tını armonilerinin elemanları olarak gösterebilmektedir. Bu bakış açısıyla üretilen yapıtlar karşılıklı verilerini alışverişi ile disiplinler arası bir süreçte göstergelerarası yöntemle yenidenüretmiştir.

KAYNAKÇA

- Aktulum, K. (2011). *Metinlerarasılık //Göstergelerarasılık*. Ankara: Kanguru Yayınları.
- Aydoğan, B. (2006). *1950 Sonrası Görsel Sanatlar ve Müzik Arasındaki Etkileşim*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi, SBE.
- Antmen, A. (2016). *20.yy Batı Sanatında Akımlar*. İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Banai, N. (2015). *Tarih Boyunca Sanat: Dünya Sanat Tarihinde Üsluplar ve Akımlar*. (Çev. Dilek Şendil, Süreyya Evren). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Batur, E. (2017). *Modernizmin Serüveni: Bir Temel Metinler Seçkisi 1840-1990*. İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Harrison, C. , Wood, P. (2016). *Sanat ve Kuram;1900-2000 Değişen Fikirler Antolojisi*. (Çev. Sabri Gürses). Küre Yayınları.
- İpşiroğlu, N. (2006). *Resimde Müziğin Etkisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- İpşiroğlu, N. (1998). *Sanattan Güncel Yaşama*. İstanbul: Pan Yayıncılık.
- Kandinsky, W. (2001). *Sanatta Ruhsallık Üzerine*, (çev.), Gülin Ekinci, İstanbul: Altıkırkbeş Yayınları.
- Rapelli, P. (2001). *ArtBook: Kandinsky*. (Çev. Özge Özbek). Venedik: Dost Kitabevi Yayınları.
- Wolf, N. (2005b). *Dışavurumculuk(Ekspresyonizm)*. (Çev. Mehmet Tahsin Yalım), Almanya: Taschen/ Remzi Kitabevi. (2005).